

Ο ΑΕΡΑΣ αλλάζει όταν μπαίνεις στην περιοχή. Σάν νά 'ναι ποτισμένος με κάτι, πιό πηχτός, σου φαίνεται πώς μπορείς ν' ανοίξεις τὸ στόμα και νά τὸν μασήσεις σάν μπαμπάκι. Ἐδῶ κανείς δὲν τὸ προσέχει πιά και σὲ λίγες ὥρες οὔτ' ἐγὼ θὰ τὸ αἰσθάνομαι, θὰ μοῦ φαίνεται πώς ἔτσι εἶναι πάντα ὁ ἀέρας, κι ἄλλη σύσταση δὲν μπορεί νά ἔχει. Κάθε ἄλλη θὰ ἦταν παράξενη. Καὶ τὸ πρόσωπό μου αλλάζει μόλις βλέπω τὴν πινακίδα, πετρώνει στὴν ἔκφραση πού μοῦ 'χει μάθει ὁ μπαμπάς μου — αὐτὴν με τὴν ὁποία ὁ ἴδιος ἀκόμα περπατάει στοὺς δρόμους τῆς πόλης. Μιὰ φοβισμένη ἀδιαφορία, πού σκοποῦ ἔχει νά μὴν τραβάει τὴν προσοχὴ και τὰ βλέμματα. Φτάνω στὴ στάση, στὸ τέμα τῆς γραμμῆς, ὅπου τὰ λεωφορεῖα κάνουν κύκλο και τελικὰ σταματοῦν μπροστὰ στὴν πύλη τοῦ νεκροταφείου. Ἐδῶ τὸ φῶς αλλάζει, σκορπάει στὸν ἀέρα, διάχυτο μέρα νύχτα, νιώθω τὰ μάγουλά μου σάν σβησμένες νότες, τεντώνεται τὸ δέρμα πάνω στὰ μῆλα τοῦ προσώπου μου, και με κάθε βῆμα, ἕνα ἕνα τὰ φανάρια βγαίνουν ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Οἱ στέγες τῶν σπιτιῶν, ἀρδιασμένα τὸ ἕνα δίπλα στὸ ἄλλο στὴν ἀλέα τῆς Γκρόσεν Ἄιχε, ξεχωρίζουν τόσο ἔντονα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πίσω τους, πού συνεχίζω νὰ τίς βλέπω ἀκόμα κι ὅταν κλείνω τὰ μάτια, ὅπως γίνεται ὅταν καρφώνουμε γιὰ λίγο τὸ βλέμμα στὸν ἥλιο. Ὅταν μπαίνω στὴν Γκρόσεν Ἄιχε, ἔχω ξανα-

βρεῖ τὸ παλιό μου βλέμμα, προσπαθῶ νὰ μὴν ἐστιάζω σὲ κανένα συγκεκριμένο σημεῖο, παρόλο ποὺ κανεὶς δὲν μὲ βλέπει, δὲν εἶναι κανεὶς στὸ δρόμο γιὰ νὰ μὲ δεῖ, λίγα παράθυρα μόνο ἔχουν ἀκόμα φῶς καὶ μέσα στὰ δωμάτια κινοῦνται σκιές, περιγράμματα σκιῶν, σκιές ποὺ σηκώνονται ἀπὸ τὶς πολυθρόνες τους γιὰ νὰ σβήσουν τὴν τηλεόραση καὶ νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ ὕπνο ἢ νὰ πᾶνε στὴν κουζίνα τὸ δίσκο τοῦ βραδινοῦ. Μοῦ φαίνεται πῶς μέσα σὲ κάθε σπίτι λουφάζει καὶ παραμονεύει ὁ θάνατος, πῶς πίσω ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ παράθυρα κρύβονται κρεβάτια ἀρρώστων, ποὺ ἀργοπεθαίνουν. Ἀπὸ τοὺς δρόμους δὲν ἀκούγεται τίποτα, μόνο τὸ σιγανὸ βουητὸ ποὺ διαρκῶς ἀπλώνεται παντοῦ στὸν τόπο, τὶς νύχτες πιὸ ἔντονο. Ἄσπρο σούσουρο, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ χώνεται κιόλας στὸ κοχύλι τοῦ ἀφτιοῦ μου, μαλακὸ καὶ τραχὺ μαζί, ὅπως νιώθεις στὸ δέρμα σου μιὰ παλιὰ μάλλινη κουβέρτα. Εἶναι κι αὐτὴ μιὰ ἰδιαιτερότητα τοῦ τόπου, ποὺ λίγες ὥρες ἀργότερα, σὰν ὅλες τὶς ἄλλες, δὲν θὰ μοῦ φαίνεται καθόλου παράξενη. Μόνο στὴν τελευταία διασταύρωση πρὶν ἀπὸ τὸ σπίτι συναντῶ ἕναν μπαμπὰ μὲ τὴν κορούλα του, κρατιέται ἀπὸ τὸ χέρι του καὶ κάτω ἀπὸ ἕνα φανάρι ἀνακαλύπτει τὴ σιὰ της, ποὺ χορεύει γύρω της μὲ θολό, θαμπὸ περίγραμμα. Χοροπηδώντας προσπαθεῖ νὰ τὴν περάσει, παίζει μαζί της, «Σ' ἔφαγα, σιὰ!» φωνάζει μ' ἐνθουσιασμό, κι ὁ μπαμπάς μου χαμογελάει ὅλο καμάρι. Χαμογελάω κι ἐγώ — κι ἔχω τὴν αἴσθηση πῶς τὰ μάγουλά μου γίνονται θρύψαλα, ξεκολλοῦν ἀπὸ τὰ κόκαλά μου καὶ πέφτουν σὰν χῶμα ξερό.

Τὸ κλειδὶ παίζει λιγάκι στὴν κλειδαριά τῆς παλιᾶς ξύ-
 λινης πόρτας, γυρίζει μετὸ ἴδιο παλιὸ τρίξιμο —σὰν νὰ
 ἔχω μόλις γυρίσει ἀπὸ τὸ σχολεῖο, μετὴν πλάτη μου ἀκό-
 μα ἰδρωμένη ἀπὸ τὴ γυμναστική, μετὸ ἄδειο σακουλά-
 κι τοῦ σάντουιτς στὴν πλαϊνὴ τσεπούλα τοῦ σακιδίου—,
 ἀλλὰ εἶναι σκοτεινὰ κι ἀνάβω τὸ φῶς τοῦ διαδρόμου. Στὸ
 πρῶτο πάτωμα, δίπλα στὴν πόρτα τοῦ διαμερίσματος,
 στοιβαγμένα χαρτοκιβώτια καὶ ξύλινα τελάρα μετὰ πα-
 τάτες καὶ κρεμμύδια. Ἐδῶ τὸ κλειδὶ εἶναι στὴν κλειδα-
 ριά, τὸ χοντρὸ μεταλλικὸ κλειδὶ μετὸ παλιομοδίτικο ἀνά-
 γλυφο προφίλ. «Κλεῖσε τὸ φῶς», ἔλεγε πάντα ἡ μαμά
 μου ὅταν μπαίναμε στὸ διαμέρισμα, γιατί τὸ φῶς τοῦ
 διαδρόμου δὲν σβήνει μόνο του. «Κλεῖσε τὸ φῶς». Ἔτσι
 τὸ ἔλεγε. Ἡ μυρωδιὰ τοῦ τσιγάρου μετὰ χτυπάει στὸ πρό-
 σωπο. Ὅλα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι μυρίζουν καπνὸ, τίποτα δὲν
 ξεφεύγει ἀπ' τὶς τουλοῦπες του, τρυπώνουν μέσ' ἀπὸ τὶς
 χαραμάδες, ποτίζουν τὰ πάντα· τὰ σεντόνια καὶ οἱ κου-
 βέρτες, οἱ πετσέτες, τὰ μαξιλάρια τοῦ καναπέ, ὅλα μπαί-
 νουν συχνὰ στὸ πλυντήριο, πλένονται μετὰ μυρωδάτο ἀπορ-
 ρυπαντικὸ, μὰ τὰ βγάζεις καὶ ὁ καπνὸς εἶναι ἀκόμα κολ-
 λημένος στὶς ἴνες τῆς ὑφανσῆς τους. Καὶ ποῦ ὁ μπαμπάς
 μου ἔχει συνηθίσει πιά νὰ κλείνει τὴν πόρτα τῆς κου-
 ζίνας, δὲν βοηθᾷ καὶ πολὺ. Γυρίζω τὸ πόμολο, τὸ ξύλο
 τῆς κάσας τρίζει, ἀκόμα πιὸ πολὺς καπνὸς μέσα στὴν
 κουζίνα, κι ὁ μπαμπάς μου καθισμένος στὸν πάγκο γυ-
 ρίζει τὸ κεφάλι πρὸς τὸ μέρος μου μετὰ τὴ χαρούμενη ἔκ-
 φραση τῆς προσμονῆς, καὶ μετὰ βλέπει, μετὰ τὸ σακίδιο στὸν
 ὄμο — τὸ σακίδιο χτυπιέται πάνω στὴν πόρτα ποῦ ξα-
 νακλείνει, δὲν ἀνοίγει πιά τελείως ἡ πόρτα τῆς κουζίνας.
 Τὰ τρόφιμα ποῦ εἶναι ἀκουμπισμένα στὸν πάγκο, οἱ μπλὲ

πλαστικές σακούλες με τὸ μπαγιάτικο ψωμί, αὐτὴ ἡ ἀφθονία φαγητῶν καὶ φτηνῶν ἐπίπλων, τὰ χαμηλὰ ταβάνια, τὸ ἄσπρο χρῶμα τῶν τοίχων ποὺ μετὰ τὰ χρόνια ἔχει κιτρινίσει, οἱ στοίβες μετὰ τὰ προγράμματα τῆς τηλεόρασης, τὸ ταπέτο PVC μπροστὰ στὰ μάτια τῆς κουζίνας καὶ ἡ στενόμακρη λωρίδα τοῦ φελλοῦ στὸ διάδρομο, τριμμένη σὲ κάποια σημεῖα· ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα ποὺ ἀναγνωρίζω. Τὸ λεκιασμένο τραπεζομάντιλο, τὸ μισὸ γεμάτο φλιτζάνια, τὸ παλιὸ θερμὸς μετὰ τὸ στόμιο τὸ λερωμένο ἀπὸ καφέ, τὸ μαγνητάκι τοῦ ψυγείου — διαφημιστικὸ μιᾶς μάρκας τυριῶν ποὺ ὁ μπαμπὰς κι ἐγὼ εἴχαμε πάρει δῶρο κάποτε, ὅταν εἴχαμε ἀγοράσει κι ἐκεῖνο τὸ ροζὲ σάκε ποὺ ἦταν προσφορά (καὶ τὸ ὅποιο ἐγὼ εἴχα ξεράσει ἀργότερα τὴν ἴδια νύχτα στὸ μπάνιο). Τὸ κόκκινο πιαστράκι ποὺ εἶχε ἡ μαμὰ γιὰ νὰ μαζεύει τὰ μαλλιά της πίσω στὸ σβέρο, καὶ τώρα εἶναι στὸ καλάθι μετὰ τὰ παλιὰ διαφημιστικὰ φυλλάδια. Ἡ μεγάλη χάρτινη σακούλα ἡ κρεμασμένη στὸ πόμολο, γεμάτη, ξέχειλη μετὰ χαρτιά γιὰ τὴν ἀνακύκλωση.

«Ἡρθες!» λέει ὁ μπαμπὰς μου.

Γιὰ λίγο ἐρωτήσεις τέτοιες κι ἀπαντήσεις, ἂν εἴχα καλὸ ταξίδι, ἂν βρῆκα εὐκολὰ τὸ δρόμο, «ἐδῶ ὅλα εἶναι ἴδια, ἢ, ἐδῶ τίποτα δὲν ἔχει ἀλλάξει», λέει μετὰ πειραχτικὸ χαμόγελο. Ἀφήνω τὰ πράγματά μου, κάθομαι κι ἐγὼ, μοῦ φτιάχνει τσάι. «Ἐδῶ ὅλα εἶναι ὅπως ἦταν», ξαναλέει ὁ μπαμπὰς μου. «Ἐκτὸς ποὺ μεγάλωσες καὶ οἱ φίλοι σου παντρεύονται. Ἀπίστευτο, ἔ; Ἀλλὰ ἔτσι εἶναι, ὅλα προχωροῦνε, ὅλα παίρνουν τὸ δρόμο τους». Ἡ φωνὴ τοῦ μπαμπᾶ μου ἀκούγεται παράξενα βαθιὰ καὶ γερασμένη, ὅπως τοῦ παπποῦ μου τότε. «Κι εἶναι ἀπὸ πα-

λιά οί δυό τους. Ἀγαπιοῦνται ἀπό μωρά. Τέτοιους ἔρωτες μόνο στοῦ σινεμά τοὺς βλέπεις. Ὁ Πίκα καὶ ἡ Σοφία...», κοιτάζει τὸ κενό, τὸ ἓνα χέρι στοῦ χερουλί τοῦ βραστήρα ποὺ μόλις ἔχει ξανακουμπήσει στὴ βάση του. «Τοὺς βλέπω πότε πότε στοῦ σουπερμάρκετ, ἔχουνε μεγαλώσει, ἡ Σοφία κομψή, μὲ τὶς φοῦστες της καὶ τὶς ἄσπρες μπλουζες της, ἀλλὰ πάντα ἦταν καλοντυμένη, ἴσως ὑπερβολικὰ καλοντυμένη γιὰ μικρὸ παιδί. Ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ἔρχονται στὸν κόσμον μεγάλοι κιόλας. Κι ὁ Πίκα, τὸν θυμᾶμαι, θυμᾶμαι τὴν ἀνησυχία του μὴ λειιάσει στοῦ χορτάρι τὸ παντελόνι του, γιὰτὶ ἡ μαμά του θύμωνε ὅταν γύριζε σπίτι βρόμικος. Ἔτοιμος πάντα νὰ βάλει τὰ κλάματα, ὁ καημένος. Ὅλο στοῦ πάρκο δίπλα στοῦ ποτάμι ἦσασταν, κι ἔτσι πρέπει: τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ παίζουσαν ἔξω. Αὐτὸ τουλάχιστον ἐγὼ δὲν τό 'κανα ποτέ: νὰ σὲ κατσαδιάσω γιὰ μερικοὺς λεκέδες. Ἐμεῖς δὲν ἦμασταν τόσο καλοντυμένοι. Τί ὥρα εἶναι ὁ γάμος αὔριο;»

«Στὶς δώδεκα», λέω.

«Μάλιστα...»

Καὶ μετὰ ὁ μπαμπάς μου ἀρχίζει νὰ μιλάει ὅπως πάντα γιὰ τὰ δρομολόγια τῶν τρένων καὶ γιὰ τὴν κίνηση στοῦ Α66, γιὰ τὸν καιρὸ ποὺ παλιὰ ἦταν ἀλλιῶς, γιὰ τὸ πρόγραμμα τῆς τηλεόρασης. Προτιμᾶει τὶς ἐκπομπὲς ποὺ ἀναφέρονται στοῦ παρελθόν, ἢ τὰ ριμέικ παλιῶν σειρῶν: τὴν *Περιπέτεια 1900*, τὸ *Αἶμα 1476*, τὸν καινούργιο *Βινετού*, τὸ *Χιτπαρέιντ* μὲ τὶς μεγάλες ἐπιτυχίες τῆς δεκαετίας τοῦ ἐβδομήντα. Δίπλα του στοῦ τραπέζι τῆς κουζίνας εἶναι τὸ *Χρονικὸ* τῆς πόλης, ποὺ μὲ κόπο ἔχει ἐκδώσει ἡ Ἱστορικὴ Λέσχη τοῦ Δημοτικοῦ Διαμερίσματος: τυπωμένο σὲ χαρτὶ φωτοτυπίας, δεμένο σὲ σχῆμα Α4,

μὲ ἀσπρόμαυρες ὄλο κόκκο φωτογραφίες, γυναῖκες μὲ ποδιές, ὄρθιες ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια τους. Συνεχῶς, ξανά καὶ ξανά, αὐτὸ τὸ ὅπως ἦταν παλιά.

Σαράντα χρόνια δουλειὰ στὴν ἴδια ἑταιρεία, καὶ γι' αὐτὸ μιλάει συχνά, συνέχεια. Αὐτὸ τὸ καμάρι γιὰ τὴ δουλειά, ἀνάμεικτο μὲ τὴν ὑπεροψία τὴ γεννημένη ἀπὸ τὸ πείσμα καὶ τὴν ἀνάγκη (τὸ σαγόνι ἐλαφρὰ σηκωμένο, τὰ βλέφαρα χαμηλωμένα λίγα χιλιοστά, οἱ ὦμοι καμπουριασμένοι): σαράντα χρόνια ὁ μπαμπάς μου μούσκειε φύλλα ἀλουμινίου σὲ διαλύματα ὀξέων· σαράντα ὧρες τὴ βδομάδα.

Ἡ ἀμηχανία του μὲ ὅλα ὅσα τὸ ξεπερνοῦν αὐτό.

Δὲν πηγαίνει σὲ λειτουργίες, δὲν εἶναι μέλος πουθενά (οὔτε κὰν στὴν ἀντρικὴ χορωδία *Φορτούνα*), δὲν φέρνει κανέναν στὸ σπίτι, οἱ ἐπισκέψεις εἶναι κάτι ποὺ δὲν τὸ ξέρει, κάτι ποὺ κι ἐμένα μοῦ ἀπαγόρευε ὅταν ἐμενα ἐδῶ, μαζὶ του, οἱ ἐπισκέψεις ἦταν ξένοι ποὺ ἤθελαν νὰ μποῦν στὴν κρυψώνα μας, ξένοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ προστατέψουμε τὸ σπίτι μας, νὰ κλειδώνουμε δυὸ φορὲς τὴν πόρτα, νὰ μὴν ἐπισκευάζουμε τὰ χαλασμένα ρολὰ στὰ παράθυρα, μᾶς βόλευε ποὺ ἐμπόδιζαν τὰ ἀδιάκριτα βλέμματα. Πηγαίνει καμιά φορὰ στὸ ποτάμι, χαζεύει τὰ πλοῖα — κι ἂν τύχει καὶ συναντήσῃ ἄλλον, γυρίζει καὶ φεύγει. Δὲν χαιρετάει κανέναν. Ἀκολουθεῖ πάντα τὴν ἴδια διαδρομὴ ὅταν πάει στὸ νεκροταφεῖο: ἀπὸ τοὺς παράδρομους καὶ τὰ στενά, σὰν νὰ κρύβεται· δὲν μπαίνει ποτὲ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ πύλη μὲ τὴ μαρμάρηνη ἀψίδα, προτιμᾷ τὴν πράσινη σιδερένια πόρτα στὸ πλάι, ἀπ' ὅπου μπαينوβγαίνουν οἱ κηπουροί. Καὶ σὲ ἀντάλλαγμα ὁ κόσμος τὸν ἀφήνει ἤσυχο. Ἡ γυναίκα στὸ μαγα-

ζάκι με τὰ περιοδικά —εἴκοσι χρόνια ἴδια βιτρίνα, ξεθωριασμένες ἀπὸ τὸν ἥλιο κοῦκλες καὶ ἡμικυκλικὰ τακτοποιημένα φτηνὰ ρομάντζα—, ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ μπαμπάς μου ἀγοράζει τὴν τοπικὴ ἐφημερίδα, ἦταν ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα λιγόλογη μαζί του, ἐνῶ με ὅλους τοὺς ἄλλους πιάνει ψιλὴ κουβέντα γιὰ ὅλα ὅσα γίνονται στὴν πόλη. Τὸ κατάστημα με τίς δορυφορικὲς τηλεοράσεις ἔπαψε νὰ τὸν ἐξυπηρετεῖ ὅταν ψηφιοποιήθηκε ἡ σύνδεση στὰ εὐρυζωνικά δίκτυα — δὲν προλάβαιναν, εἶχαν πολλή δουλειά, εἶπαν. Πῶς βγάζουν τὸ ψωμί τους αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι; ἀπόρησε ὁ μπαμπάς μου. Ἀφοῦ ὅλοι σήμερα πιά τὸ βάζουν μόνοι τους τὸ ἴντερνετ στὰ σπίτια τους. Τὸ μικρὸ σιδηρουργεῖο δὲν δέχτηκε ν' ἀναλάβει τὴν παραγγελία του γιὰ τὸν τάφο τῆς μαμᾶς: ἓνα σφυρήλατο φράχτη-μινιατούρα γύρω ἀπὸ τὴν πλάκα. Πάντα τραβάει τίς τιράντες του, ἀνασηκώνοντας τὸ παντελόνι του, ὅταν ἀνεβαίνει τὴ σκάλα καὶ περνάει δίπλα ἀπὸ τὰ χαρτόκουτα καὶ τοὺς πάκους τῶν ἐφημερίδων, καὶ παλιά, φτάνοντας πάνω, μοῦ ἔλεγε, τί χαζοὶ ποὺ εἶναι ὅλοι ἐδῶ, δὲν θέλουμε πάρε δῶσε μαζί τους, γεμάτος δυσπιστία, δυσπιστία ποὺ δὲν ἀφορᾷ τίποτα συγκεκριμένο, εἶναι ἡ ἀσυνείδητη στάση του, αὐτὴ ποὺ ἀκούω στὰ λόγια του ἀκόμα καὶ σήμερα, ὅταν με ρωτᾷε τί μπορῶ νὰ γίνω μ' αὐτό (ποὺ σπουδάζω): αὐτὸς ποὺ παλιά μοῦ ἔλεγε κοίτα νὰ βγάζεις τὸ ψωμί σου — κι οὔτε αὐτὸ τὸ καταλάβαινα, γιὰ πολὺ καιρὸ μάλιστα κοίταζα χωρὶς νὰ κάνω τίποτε ἄλλο, κοίταζα μὰ τίποτα δὲν γινόταν, τίποτα ἀπολύτως, καὶ στὸ βάθος κάπνιζαν τὰ φουγάρα τῶν ἐργοστασίων.

ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ τὸν ἀποχαιρετῶ καὶ βγαί-
νω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ παίρνω τὸ δρόμο πρὸς τὰ κάτω, πρὸς
τὸ ποτάμι. Ἡ πόλη εἶναι χτισμένη σὲ ὕψωμα, νὰ μὴν τῆ
φτάνουν τὰ νερὰ σὲ περίπτωση πλημμύρας. Στὸ βάθος
ὕψώνονται οἱ τρεῖς καμινάδες τοῦ Σταθμοῦ Καύσης Ἀπορ-
ριμμάτων, μὲ ρίγες ὀριζόντιες κατὰ τὸ μῆκος τους, σὰν
μαρκαρισμένα σπέρτα. Τὸ πρωὶ σήμερα, ποὺ ἄνοιξα τὸ
παράθυρο τοῦ παλιοῦ μου δωματίου νὰ ἀνασάνω καθα-
ρὸν ἀέρα, ὁ ἀέρας μύριζε σκουπιδίλια. Οἱ πεζόδρομοι ποὺ
κατηφορίζουν τὸ λόφο στενεύουν τόσο πολὺ πρὸς τὰ κά-
τω, ποὺ δὲν κάνουν πιά τῆ δουλειά τους· δεξιὰ ὁ ψηλὸς
τοῖχος τῆς Σχολῆς Ἰππασίας, ἀριστερὰ ὁ φράχτης τοῦ
κῆπου μιᾶς πολυκατοικίας, ποὺ τὸ καλοκαίρι γεμίζει λου-
λούδια. Ἀπὸ τὸ ἀντιπλημμυρικὸ ἀνάχωμα βλέπω τὸ πλα-
τύ, χιονισμένο λιβάδι καὶ τὶς πέτρες στὸ κρηπίδωμα τῆς
ὄχθης. Περνάει ἓνα φορτηγὸ πλοῖο, βαριά φορτωμένο,
ὡς τὰ μπούνια μέσα στὸ νερό. Ἀποπάνω ἡ Καινούργια
Γέφυρα, ἓνας ψηλὸς φράχτης τῆ χωρίζει κατὰ μῆκος στὰ
δύο. Ἀπὸ πίσω του περνοῦν τὰ φορτηγὰ τρένα, ποὺ πη-
γαίνουν στὸ Βιομηχανικὸ Πάρκο· ἡ μπροστινὴ πλευρά,
αὐτὴ ποὺ φαίνεται ἀπὸ τὴν πόλη, ἔχει δυὸ φαρδιές λω-
ρίδες γιὰ τ' αὐτοκίνητα, μὲ σήματα κυκλοφορίας καὶ δια-
γραμμώσεις, ἀλλὰ ἡ διέλευση τῶν αὐτοκινήτων ἀπαγο-
ρεύεται, στὰ ἄκρα τῆς γέφυρας ὑπάρχουν κολονάκια ποὺ

ἐμποδίζουν, μόνο ποδήλατα και πεζοὶ μποροῦν και περ-
 νᾶνε. Οἱ κάτοικοι ἔχουν υἰοθετήσει τὴν παράξενη αὐτὴ
 γέφυρα ὡς ἔμβλημα τῆς πόλης τους, κάνουν τὸν κυρια-
 κάτικο περίπατό τους στὴν πεζοδρομημένη πλευρά της
 χαζεύοντας πάνω ἀπὸ τὸ κιγκλίδωμα τὰ καφεπράσινα
 νερὰ ποῦ κυλᾶνε δέκα μέτρα χαμηλότερα. Ἡ γέφυρα εἶ-
 ναι και τὸ σύνορο τοῦ Βιομηχανικοῦ Πάρκου, πίσω της
 ἀρχίζει ἡ δική του ἔκταση, περιφραγμένη μὲ ψηλοὺς τοί-
 χους και τρεῖς φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἔκταση τῆς πό-
 λης. Στὸ Βιομηχανικὸ Πάρκο ἀνήκει κι ἓνα κομμάτι τοῦ
 ποταμοῦ, ἀπ' ὅπου τὰ πλοῖα περνοῦν μέσω ὑδατοφράχτη.
 Τὰ κρηπιδώματα ἐκεῖ δὲν εἶναι πέτρινα, εἶναι σκουρια-
 σμένες σιδερένιες πλάκες. Ἐνα μπερδεμένο δίκτυο δρό-
 μων και λεωφορείων γιὰ τοὺς ἐργάτες συνδέει τὰ ἐργο-
 στάσια μεταξύ τους, ὑπέργειοι ἀγωγοὶ μεταφέρουν ὑγρὰ
 και ἀέρια ἀπὸ τὸ ἓνα στὸ ἄλλο, και τὰ βουνὰ τοῦ κάρ-
 βουνου τὰ ραντίζουν τὸ καλοκαίρι μεγάλα μπῆκ προλα-
 βαίνοντας τὴν αὐτοανάφλεξη. Στὰ σκοτεινὰ τὸ Πάρκο
 φεγγοβολεῖ σὰν τεράστιο διαστημόπλοιο πεσμένο στὴ
 γῆ, πορτοκαλιὰ ἢ ἄλλως τῆς φωτορύπανσης φωταγωγεῖ
 τὸν νυχτερινὸ οὐρανό, τὴν τροφοδοτοῦν οἱ σωλῆνες τοῦ
 νέον ποῦ φωτίζουν τὰ πατώματα τῶν πολυώρων μο-
 νάδων, τὴν τροφοδοτοῦν τὰ φωτεινὰ σήματα στὶς κορυ-
 φές τῶν καμινάδων — οἱ φάροι τῆς ἐναέριας κυκλοφορίας,
 ἀν και πάνω ἀπὸ τὸ Πάρκο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περνοῦν
 ἀεροπλάνα, λόγω τοῦ κινδύνου τῆς χημικῆς καταστροφῆς
 σὲ περίπτωση ἀτυχήματος. Σύννεφα σκόνης ξεφεύγουν
 τὰ ὑποπροϊόντα και τὰ κατάλοιπα ἀπὸ τὶς καμινάδες,
 σύννεφα μὲ ἀσημένιες οὐγίες στὸ φεγγαρόφωτο. Μερικὲς
 φορές τὰ ὑπολείμματα τῆς παραγωγῆς χλωρίου κρυσταλ-

λοποιοῦνται στὸν ἀέρα καὶ πέφτουν πυκνὲς νιφάδες στὶς στέγες τῆς πόλης. Ἡ ἔταιρεία μοιράζει τότε στοὺς κατοικοὺς δελτία γιὰ δωρεὰν πλύσιμο τῶν αὐτοκινήτων τους. Τὸ Πάρκο ἐλευθερώνει καθημερινὰ στὸν ἀέρα τεράστιες ποσότητες ἀτμοῦ, ποὺ πέφτει ξανὰ στὴ γῆ ὡς βιομηχανικὸ χιόνι — καὶ τὸ χειμῶνα ἡ πόλη εἶναι συχνὰ ἡ μόνη χιονισμένη στὴν περιοχή. Τὰ ὅρια τῆς χιονισμένης ἔκτασης μοιάζουν χαραγμένα μὲ τὸ χάρακα γύρω ἀπὸ τὸ Πάρκο, τὸ χιόνι αὐτὸ εἶναι ἀλλιώτικο ἀπὸ τὸ κανονικὸ, εἶναι πηχτὸ καὶ κολλῶδες, γεμάτο νερό, κάθετα βαρὺ πάνω στὰ δέντρα, στὶς πινακίδες τῶν δρόμων, στὰ φανάρια, δὲν λειώνει εὐκολα.

Ἄφήνω πίσω μου τὸ λόφο, προχωρῶ δεξιὰ κατὰ μῆκος τῆς ὄχθης γυρίζοντας τὴν πλάτη στὸ Βιομηχανικὸ Πάρκο, βάτα φυτρώνουν στὸ λιβάδι, ποὺ τὸ κόβει μιὰ παλιὰ λασπωμένη προβλήτα, ὅλο γλιτσιασμένα μούσκλια, καὶ ἡ γέφυρα τοῦ αὐτοκινητόδρομου μὲ τὶς βαριὲς τιμεντένιες κολόνες της. Λίγα σκόρπια χαμόδεντρα. Καὶ στὴ στροφή τοῦ ποταμοῦ ἓνα κτῆμα ὀπωροφόρα δέντρα. Ἐδῶ, ποὺ ἀρχίζουν τὰ μικρὰ περιβόλια, στρίβω στὸν ἀγροτικὸ δρόμο ποὺ περνάει δίπλα ἀπὸ τὸ Κέντρο Βιολογικῆς Ἐπεξεργασίας Λυμάτων, πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη καὶ τοὺς ψηλοὺς θάμνους του ἀκούγεται τὸ βουητὸ τῶν ἐγκαταστάσεων. Τὰ μικρὰ τετράγωνα κηπάκια μαζεμένα γύρω ἀπὸ ἓναν ψηλὸ πυλώνα τοῦ ρεύματος. Ἐνα σμᾶρι κάργιες περνοῦν ἀπὸ πάνω. Στέκομαι μπροστὰ στὸ Ράντσο Σίλβερ.

Παλιὰ ὁ Πίικα, ἡ Σοφία κι ἐγὼ λέγαμε τρομακτικὲς ἱστορίες γι' αὐτὸν τὸν κηπάκο. Ὅτι τὶς νύχτες ἀκούγονταν ἀπὸ κεῖ σκυλιὰ ν' ἀλυχτᾶνε, ἂν καὶ σκυλιὰ δὲν

ὕπῃρχαν ἐκεῖ, τὰ γαβγίσματά τους ἔμοιαζαν μεταλλικά, βραχνὰ τριξίματα, σὰν παράσιτα παλιᾶς ἠχογράφησης, σὰν οὐρλιαχτά — τὸ πιθανότερο — ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν φαντασμάτων. Ὅτι μερικές φορές κρεμόταν στὴν πινακίδα πάνω ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα ἓνα παλιὸ καουμπόικο καπέλο, σὰν νὰ τὸ εἶχε ἀφήσει ἐκεῖ κάποιος γιὰ λίγο μόνο — κι ἀπὸ τοὺς θάμνους ἀκούγονταν σουρσίματα. Ὁ Πίκα ἔλεγε πὼς ἦταν σίγουρα τὸ φάντασμα κάποιου καουμπόη — ἀλλιῶς δὲν θὰ τὸν ἔλεγαν «ράντσο» τὸν κηπάκο.

Μεγαλώνοντας ξεχάσαμε καὶ τὸ Ράντσο Σίλβερ καὶ ὅλα ὅσα ἦταν πίσω ἀπὸ τὴ γέφυρα τοῦ αὐτοκινητόδρομου. Τ' ἀπογεύματα δὲν κατεβαίναμε πιά στὸ ποτάμι, δὲν φτάναμε μέχρι τὸ Κέντρο Βιολογικῆς Ἐπεξεργασίας Λυμάτων. Τὸ χειμώνα καθόμασταν στὸ ὑπόγειο τοῦ Πίκα, καπνίζαμε ναργιλέ (καπνὸ μὲ γεύση μπανάνα, φράουλα ἢ μέντα), στὸν τοῖχο μιὰ ἀφίσα τῶν Rammstein μὲ γράμματα ποὺ φωσφορίζαν στὸ «μαῦρο» φῶς τῆς λάμπας φθορίου, κι ἀπὸ τὰ ἠχεῖα ξανὰ καὶ ξανὰ τὸ ἴδιο πάντα τραγοῦδι τῶν Black Sabbath: *Iron Man*. Δυὸ καναπέδες καὶ δυὸ πολυθρόνες βαλμένα γύρω ἀπὸ ἓνα χαμηλὸ τραπεζάκι πάνω στὸ ὁποῖο γουργούριζε ὁ ναργιλές. Οἱ τοῖχοι ἦταν ἀσπρισμένοι, στὸ πάτωμα στρωμένο χαλί, σ' ἓνα μεταλλικὸ ράφι κολλητὰ στὸν τοῖχο ἦταν τὸ στερεοφωνικό, μιὰ στοίβα CD, κάμποσα πακέτα μπισκότα καὶ κράκερς, μερικά ἐπιτραπέζια καὶ λίγα κουτιὰ λεπτὰ βουρτσάκια, ποὺ εἶχε ὁ μπαμπὰς τοῦ Πίκα γιὰ νὰ καθαρίζει τὴν πίπα του. Τὰ πάρτι τοῦ Πίκα τὰ ἤξεραν ὅλοι: καλοῦσε κάποιους μόνο ἀπὸ τὴν τάξη του καὶ τὰ δυὸ ἀγόρια ποὺ ἔμεναν δίπλα του, ποὺ φοροῦσαν τὰ ἴδια πάντα τριμμένα κασκέτα μπείζμπολ. Ἐπέμεναν νὰ

παίζουν πάντα τις δικές τους κασέτες με ράπ κομμάτια, όταν άκουσα τὰ πρῶτα στιχάκια, τὰ πέρασα για κοροϊδίες, αὐτοὶ ὅμως συνέχισαν νὰ κάθονται σοβαροὶ σοβαροὶ στὸν ἕναν καναπέ, με τὸ ἕνα πόδι ὅλο άνεση ἀκουμπισμένο στὸ ἄλλο γόνατο καὶ τὰ κασκέτα βαθιὰ χωμένα νὰ τοὺς κρύβουν τὰ πρόσωπα. Αὐτοὶ οἱ δυὸ ἔφερναν στὰ πάρτι καὶ τὸ «χωνί» κι ὑποχρέωναν τοὺς ἄλλους νὰ ξαπλώνουν ἀνάσκελα στὸ πάτωμα, νὰ βάζουν τὴν ἄκρη τοῦ λάστιχου στὸ στόμα τους καὶ νὰ καταπίνουν με μεγάλες γουλιές τὴν μπίρα ποὺ τοὺς ἔχυναν ἀπὸ πάνω με τὸ χωνί. Μία καὶ μοναδική φορὰ δέχτηκε ἡ Σοφία: μετὰ τις ἐπανειλημμένες προκλήσεις τους, τῆς τό 'χαν πεῖ καὶ ξαναπεῖ πολλές φορές, κοιτάζοντας κλεφτὰ τὸ ἄσπρο τόπ της ποὺ φωσφόριζε μαβὶ στὸ μισοσκόταδο — κι ἡ Σοφία, βέβαια, τὸ εἶχε καταλάβει. Ἀπὸ καιρὸ χασομερούσαν πάνω μας τὰ βλέμματα, κολλοῦσαν σὰν μπαγιάτικο πηχτὸ σιρόπι· εἶχαμε μάθει νὰ ξεφεύγουμε, γυρίζαμε ἀδιάφορα τάχα στὸ πλάι, τραβούσαμε τὸ κασκὸλ πιὸ σφιχτὰ στὸ λαιμὸ μας, τὸ κρατούσαμε ἐκεῖ σὰν νὰ 'ταν κουρτίνα, σὰν νὰ κρυώναμε. Μὰ ἡ Σοφία δέχτηκε νὰ δοκιμάσει τὸ χωνί, ὅποτε τῆ φορὰ ἐκείνη για πρακτικὸς λόγους δὲν εἶχε νόημα νὰ ρίξει κάτι περισσότερο πάνω της. Ἡ Σοφία ἤθελε νὰ συμμετέχει. Καὶ τὸ μποροῦσε. Κοίταξε λοξὰ τὸν Πίκα, ποὺ σκύβοντας πάνω ἀπὸ τὸ γυάλινο τραπέζακι ξεδιάλεγε μέσ' ἀπὸ τὸ κουτὶ τὰ τελευταῖα ἀρμυρὰ κρακεράκια σὲ σχῆμα ψαριοῦ. Ὅταν σήκωσε τὸ κεφάλι του, τοῦ φώναξε: «Θὰ τὸ κάνω κι ἐγὼ τώρα!» «Ναί!» μούγκρισαν τ' ἀγόρια καὶ πῆραν θέση σὰν δρομεῖς τῶν τετρακοσίων μέτρων ἔτοιμοι για τὴν ἐκκίνηση. Ἡ Σοφία ξάπλωσε στὸ χαλί, ἴσιωσε τὸ τόπ της καὶ ἄρχισαν.

Κατάφερε τρεῖς-τέσσερις μεγάλες γουλιές, πρὶν ἢ πῆσῃ τὴν πνίξει, τὸ σωληνάκι γλιστρήσει ἀπὸ τὸ στόμα της κι ἓνα κύμα μπύρας χυθεῖ στὸ πρόσωπο καὶ στὸ ντεκολτέ της.

Ἔνα «Ἔωωω» θαυμασμοῦ ξέφυγε ἀπὸ τὰ δυὸ ἀγόρια, πρὶν ὁ ἓνας τραβήξει καὶ ταπώσει μὲ τὸν ἀντίχειρά του ἐπιδέξια τὸ σωλήνα. Ἡ Σοφία ἔλαμπε ὀλόκληρη ὅταν σηκώθηκε. Παραμέρισε τὶς βρεγμένες τοῦφες πὺ τῆς ἔπεφταν στὰ μάτια, τὸ κορμί της τρανταζόταν ἀπὸ τὰ γέλια, ὁ Πίκα τὴ χτύπησε στοὺς ὤμους: «Γιὰ πρωτὰρα δὲν τὰ πῆγες καθόλου ἄσχημα!» Μετὰ τ' ἀγόρια καὶ δυὸ-τρία κορίτσια, πὺ κοίταζαν μὲ σιχασιά τὴ χυμένη μπύρα στὸ πάτωμα, μπῆκαν μπροστὰ καὶ δὲν ἔβλεπα. Ὁ Πίκα καὶ ἡ Σοφία ἐξαφανίστηκαν. Ὅταν γύρισαν σὲ λίγο, ἐκεῖνη φοροῦσε ἓνα ἀπὸ τὰ ξεθωριασμένα του μπλουζάκια μὲ τοὺς Black Sabbath — καὶ εἶχε στὸ χέρι τὸ μουσκεμένο της τοπάκι.

Αὐτὰ ἦταν τὰ ξεχωριστὰ βράδια. Τὰ ἄλλα, τὰ περισσότερα, τὰ περνούσαμε στὸ ὑπόγειο οἱ τρεῖς μας, τέσσερις πότε πότε, ὅταν κατέβαινε ὁ μπαμπὰς τοῦ Πίκα, ἐπειδὴ ἡ γυναίκα του δὲν τὸν ἄφηνε νὰ καπνίζει τὴν πίπα του μέσα στὸ σπίτι κι ἔξω εἶχε χιόνι, αὐτὴ ἦταν ἡ δικαιολογία του γιὰ νὰ μὴ βγαίνει στὸν κῆπο. Ἡ ἀλήθεια ἦταν πὺς ἤθελε νὰ καθίσει μαζί μας, νὰ κάνει τὸ κομμάτι του. Αὐτὸς ἦταν ὁ πραγματικός, ὁ πρῶτος Πίκα. Τὸ παρατσούκλι, παραφθορὰ τοῦ ἐπιθέτου του, τοῦ τό 'χανε κολλήσει στὰ νιάτα του οἱ φίλοι του. Τοῦ ἄρεσε νὰ δίνει συμβουλές στὸν γιό του: νὰ τρώει ὅπωςδήποτε πρὶν ἀπὸ τὰ πάρτι μιὰ κονσέρβα τόνο —ἀπ' αὐτὲς μὲ τὸ λάδι, ὄχι

μέ τὸ νερό— ἢ νὰ τσιμπάει συνέχεια κάτι ἀλμυρό. Τὸ νερό δὲν τὸ εἶχε σὲ καμία ἐκτίμηση. Τὰ ζαρζαβατικά πού ἢ γυναίκα του καλλιεργοῦσε στὸν κῆπο καὶ τὰ μυρωδικὰ πού μὲ τόση ἀγάπη πασπάλιζε στὶς σαλάτες τους τ' ἀντιμετώπιζε μὲ καχυποψία. "Ἐπρεπε κάθε μέρα νὰ τὸν πιέζει γιὰ νὰ φάει κάτι θρεπτικό, γιατί ὅ,τι περνοῦσε γενικά γιὰ καλὸ καὶ ὑγιεινὸ αὐτὸς τὸ θεωροῦσε θηλυπρεπὲς καὶ ἄχρηστο. "Ὅποτε ἐκείνη ἔλειπε λίγες μέρες, ἐκδρομὴ μὲ τὴ χορωδία τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς ἄφηνε τὰ μαγειρεμένα φαγητὰ στὴν κατάψυξη καὶ ἔβραζε σούπα, μὲ νερό καὶ κύβους Maggi. Αὐτὸς ἦταν ὁ πραγματικὸς Πίκα καὶ ὅταν ἐρχόταν καὶ καθόταν μαζί μας σ' ἕνα ἀπὸ τοὺς μαύρους καναπέδες, ἐμεῖς φωνάζαμε τὸν δικὸ μας Πίκα μὲ τὸ κανονικὸ του ὄνομα. «Λοιπόν, τί νέα;» ρωτοῦσε ὁ μπαμπὰς τοῦ Πίκα μὲ προσποιητὸ πατρικὸ ὄφος, βγάζοντας τὴν πίπα ἀπὸ τὴ θήκη της καὶ σπρώχνοντας τὸν καπνὸ μ' ἕνα μεταλλικὸ σκαλιστηράκι στὸ ἀνοιγμά της. «Τίποτα ἰδιαίτερο», ἀπαντοῦσε ὁ Πίκα ἀμήχανα, καὶ ἡ Σοφία καὶ ἐγὼ βρέχαμε τὰ χεῖλια μας στὰ φλούο-ρόζ τζίν τόνικ μας. Τίποτα δὲν ἔδειχνε πὼς εἶχε τὸν μπαμπά του πρότυπο, ἀπλὰ ἤθελε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κιόλας νὰ μιμεῖται τὸν τρόπο τῆς ζωῆς του. "Ἦδη τότε, στὰ δεκαεφτά του, εἶχε τὸ σχέδιο νὰ μείνει γιὰ πάντα στὴν πόλη, γιὰ πάντα στὸ σπίτι τους, ὅπως εἶχε κάνει καὶ ὁ μπαμπὰς του. Πού ὅταν παντρεύτηκε, ἔφερε τὴ γυναίκα του ἐκεῖ, ζήτησε τὴ μεγάλη κρεβατοκάμαρα καὶ κατέβασε τὴ μάνα του στὸ ἰσόγειο — καὶ ἐκείνη τὸ δέχτηκε, γιατί ὁ γιὸς της ἦταν πιά ὁ ἄντρας τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ μπαμπὰς τοῦ Πίκα πέρασε μόνωση στὸ ὑπόγειο, πρόσθεσε ἕνα δωμάτιο στὴν πίσω μεριά τοῦ σπιτιοῦ, μὲ παρκέ

και μεγάλα παράθυρα, για να 'χουν τὰ παιδιὰ τὸ καθένα τὸ δικό του δωμάτιο (ὁ Πίκα εἶχε μιὰ μεγαλύτερη ἀδερφή, ποὺ εἶχε φύγει ἤδη για σπουδές, εἶχε γυρίσει κι ἔμεινε μὲ τὸ φίλο της σὲ μιὰ κοντινὴ πολυκατοικία). Πολὺ γρήγορα εἶχε πάρει διευθυντικὴ θέση στὴν ἐταιρεία (ὅπως ὁ μπαμπὰς του πρὶν ἀπ' αὐτόν), εἶχε ἀγοράσει τὸ διπλανὸ σπίτι κι εἶχε ρίξει τὸ φράχτη ποὺ τὸ χωρίζε ἀπὸ τὸ πατρικό του. Στὸ διπλανὸ ἔμεινε ἀκόμα μιὰ ἄλλη οἰκογένεια, ἀλλὰ μιὰ μέρα θὰ τοὺς ἐδιωχναν για ἰδιοκατοίκηση κι ὁ Πίκα θὰ μετακόμιζε ἐκεῖ, ἀφοῦ θὰ εἶχε πρῶτα περάσει σὰν τὴν ἀδερφή του ἀπὸ τὴν ἐργένικη φάση στὴ «σκήτη» —ὅπως τὴν ἔλεγαν— τῆς σοφίας.

«Παλαιωμένο σὲ δρῦνο βαρέλι», σχολίαζε ὁ μπαμπὰς τοῦ Πίκα καὶ γέμιζε ἕνα ποτήρι οὐίσκι χτυπώντας μὲ τὰ νύχια του μαλακὰ τὸ μπουκάλι. Ἐβρεχε τὰ χεῖλια του, σήκωνε τὸ ποτήρι στὸ «μαῦρο» φῶς τῆς λάμπας, μισόκλεινε τὰ μάτια, τὸ ποτὸ ἔπαιρνε ἕνα παράξενο σκοῦρο ἔντονο μπλὲ χρῶμα. «Μάλιστα», ξεφουσοῦσε καὶ χαμογελοῦσε σ' ἐμένα καὶ στὴ Σοφία, για νὰ μᾶς δείξει πὼς κάτι ἤξερε καλύτερα ἀπὸ μᾶς. Σταύρωνα τὰ χέρια μου καὶ δὲν μιλοῦσα, κοίταζα τὸ στόχο για τὰ βελάνια ποὺ κρεμόταν στὸν τοῖχο στὸ βάθος τοῦ δωματίου, φωτισμένος ἀπὸ ἕνα ἄσπρο σποτάκι στὸ ταβάνι.

Στὸ ὑπόγειο ἔπαιζε πάντα Black Sabbath, ἀδιάφορο ἂν εἶχαμε ἀρτι ἢ ἂν ἤμασταν μόνο οἱ τρεῖς μας, ἐναλλάξ τὰ Best-of κι ἄλλα δύο ἄλμπουμ τοῦ συγκροτήματος, στὸ CD-player χωροῦσαν τρία CD — ἡ Σοφία κι ἐγὼ πολὺ τὸν ζηλεύαμε τὸν Πίκα γι' αὐτὸ τὸ CD-player. *Has he lost his mind, can he see or is he blind — nobody wants him, he just stares at the world*, τραγουδοῦσε ὁ Ὅζι. Ὅζι-

μπορν σιγανά τὰ ἤσυχα βράδια μας, στὴ χαμηλότερη ἔνταση, σὰν νὰ ἔταν κομμάτι στὸ πιάνο, σὰν νὰ ἔταν μουσικὴ ὑπόκρουση ἀριστοκρατικοῦ δείπνου. Σκεφτόμουν τὰ ροζιασμένα χέρια τοῦ μπαμπᾶ μου, ποὺ βουτοῦσαν φύλλα ἀλουμινίου σὲ διαλύματα ὀξέων, ὄχι κάτω ἀπὸ τὸ «μαῦρο» φῶς λαμπτήρων φθορίου, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὸ δυνατὸ ἄσπρο φῶς τῶν σωλήνων νέον, ποὺ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ διακρίνει καὶ τὴν παραμικρὴ ἀνωμαλία στὴν ἐπιφάνεια τῶν φύλλων τοῦ ἀλουμινίου.

Τὸ καλοκαίρι πηγαίναμε στὴ γέφυρα, μὲ μερικὲς ἐξάδες μπέρα ἀγορασμένες ἀπὸ τὸ σουπερμάρκετ, καθόμασταν στὸ σιδερένιο χώρισμα ἀνάμεσα στὴν ἄσφαλτο καὶ στὶς ράγες καὶ χαζεύαμε μιὰ τὰ φωτισμένα ἐργοστάσια πίσω μας καὶ μιὰ τὸ σκοτεινὸ νερὸ μπροστά μας. Πρὶν χωρίσουμε, κάναμε πάντα μιὰ βόλτα, μιὰ γύρα στὴν πόλη. Ἄλλοτε γκρινιάζοντας κι ἄλλοτε χαχανίζοντας σιγανά. Περνούσαμε ἀπὸ τὴ βρύση τῆς παλιᾶς πλατείας κι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ὅπου τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1996 μιὰ γυναίκα εἶχε τιναχτεῖ στὸν ἀέρα. Τὴν ἐπόμενη μέρα οἱ ἐφημερίδες δημοσίευσαν τὴ φωτογραφία της, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς κάποιος θὰ τὴν ἀναγνώριζε. Σκύψαμε τὰ κεφάλια μας πάνω ἀπὸ τὸ γκριζο, λιγάκι θολὸ πορτρέτο τῆς νεκρῆς· τὰ μάτια της κατακόκκινα ἀπὸ τὴν ἔκρηξη, μελανιὲς ψηλὰ στὰ μάγουλά της, ἡ μύτη της ἔδειχνε στραβὰ πρὸς τὰ κάτω.

Εἶχα τὴν αἴσθησή πὼς ἡ πόλη γέμιζε ἔνταση, ἔνταση ποὺ δυνάμωνε κάπου στὸ βάθος, χωρὶς νὰ γίνεται ἀντιληπτὴ στὴν ἐπιφάνεια. Γύρω μας πράσινο τοπίο τὸ λιβάδι, κάτω στὸ ποτάμι — πότε πότε ὁ ἀνατολικὸς ἀέρας

ἔφερνε τὴν μπόχα τοῦ Βιομηχανικοῦ Πάρκου, κι ὅταν ἔστηνες ἀφτί, ἀκουγες τὸν ὑπόκωφο βόμβο πὸ ἐρχόταν ἀπὸ κεῖ, ἀργὰ σκαρφάλωναν τὰ μουσικια στὰ ξύλα τοῦ φράχτη καὶ τὰ βάτα ψήλωναν λίγους πόντους κάθε χρόνο. Κάτι γινόταν ἐκεῖ, κάτι φούσκωνε μέσα καὶ πίσω ἀπ' ὄλ' αὐτά, κάτι πὸ ξαφνικὰ ξεσποῦσε μιὰ φορὰ κάθε δέκα χρόνια. Οὔτε νὰ μαντέψεις δὲν μπορούσες πὸ μαζευτόταν ἢ πίεση: ἂν ἦταν ἔξω στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ, ἢ μέσα σὲ κάποιον σπίτι, ἢ μέσα σ' ἐσένα τὸν ἴδιο, ἴσως ἦσουν ἐσὺ ὁ ἴδιος πὸ στὸ τέλος θ' αὐτοκτονοῦσε — αὐτὸ σκεφτόμουν πάντα ὅταν ὁ Πίκα κι ἐγὼ περνοῦσαμε στὴ γύρα μας ἔξω ἀπὸ κείνη τὴν ἐκκλησιά.

Μέναμε στὸ λόφο δίπλα δίπλα καὶ τὰ τελευταῖα μέτρα τὰ περπατούσαμε πάντα μαζί, στὴ μέση τοῦ δρόμου, ἀπ' ὅπου τὴν ὠρα ἐκείνη δὲν περνοῦσε τίποτα. Βάζαμε τὸ ἓνα πόδι μπροστὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο, παρατηροῦσαμε τὴν ἐναλλαγὴ τῆς μαύρης ἀσφάλτου μὲ τίς ἄσπρες διαγραμμίσεις, σηκώναμε τὸ κεφάλι καὶ κοιτούσαμε τὴ Μεγάλῃ Ἄρκτο — ὅταν ὁ οὐρανὸς ἦταν καθαρὸς. Ἀναρωτιόμουν τότε τί θὰ γινόταν στὴ συνέχεια, ἔνιωθα μιὰ ἀναστάτωση, λὲς καὶ πρωταγωνιστοῦσα σὲ ταινία τοῦ σινεμᾶ λίγο πρὶν ἀρχίσει ἡ δράση τοῦ ἔργου, κοίταζα ὄλο προσδοκία πρὸς τὰ πάνω καὶ ξανὰ μπροστὰ μου, στὴ σειρά τῶν χαμηλῶν σπιτιῶν στὸ πλάι τοῦ στενοῦ δρόμου. Ὁ λόφος δὲν φαινόταν τὴ νύχτα, ἀπλὰ ἤξερες ὅτι ὑπῆρχε, ὅτι ἦταν ἐκεῖ καὶ κατηφόριζε πρὸς τὸ ποτάμι. Τὸ βλέμμα μου ἔπεσε στὸν τοῖχο ἑνὸς σπιτιοῦ, σ' ἓνα τετράγωνο πὸ εἶχε ἀλλιώτικο χρῶμα ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη ἐπιφάνεια, ἐπειδὴ ἐκεῖ παλιὰ ὑπῆρχε ἓνα μηχανήμα, ἓνας αὐτόματος πωλητῆς τσιγάρων. Ὅλα γερνοῦσαν, γερνοῦσαν κι

έπεφταν, τίποτα δὲν περνοῦσε, τίποτα δὲν πέθαινε κι ἔτσι τίποτα δὲν ξανάρχιζε ἀπὸ τὴν ἀρχή, οὔτε κι ἂν τὸ προσπαθοῦσες διὰ τῆς βίας, οὔτε ὅταν τινάζουσιν στὸν ἄερα, οὔτε ὅταν ἐξαφανίζουσιν ἀθόρυβα. «Ὅταν θὰ φύγω ἀπὸ δῶ...» μουρμούριζα μέσ' ἀπὸ τὰ δόντια μου — κι ἐπίτηδες δὲν ἀποτελείωνα τὴ φράση, χαμογελοῦσα μὲ τὴν προσδοκία ὅτι τὸ σκηنيκὸ θὰ ἄλλαζε μιὰ μέρα, λὲς κι ἦταν ἡ πόλη εἰκόνα σὲ βιουμάστερ, ποὺ πατώντας ἕνα κουμπι θὰ ἔδινε τὴ θέση της στὴν ἐπόμενη. Περίμενα νὰ χαθεῖ ὁ λόφος, νὰ προβάλει μπροστὰ στὰ μάτια μου ἕνα μεγάλο ἀνθισμένο λιβάδι, ἕνας αὐτοκινητόδρομος μὲ τέσσερις λωρίδες, ἕνα ἀνοιγμα ἀνάμεσα σὲ ψηλὲς πολυκατοικίες, ὅπου θὰ προχωροῦσα τρέχοντας καὶ θὰ ἔφτανα σὲ μιὰ γειτονιὰ γεμάτη κόσμος, σὲ μιὰ γειτονιὰ ὅπου οἱ δρόμοι θὰ εἶχαν κόσμος καὶ τὰ παράθυρα θὰ ἔταν φωτισμένα. Τὸ προσδοκοῦσα αὐτό, τὸ περίμενα, τὸ κοίταζα.

Μερικὲς φορές ρωτοῦσα τὸν Πίκα, στὸ δρόμο ἀπὸ τὴ γέφυρα πρὸς τὸ σπίτι, πῶς τὸ φανταζόταν τὸ «ἀργότερα», τὸν ρωτοῦσα κι ἡ φωνή μου εἶχε τὴν ἐλπίδα ἑνὸς παραμυθιοῦ. Καὶ τότε ὁ Πίκα ἀρχιζε νὰ μιλάει γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα ποὺ πρόσφεραν οἱ ἑταιρεῖες στὸ Βιομηχανικὸ Πάρκο. Δὲν ἦταν ἀκόμα σίγουρος ἂν ἤθελε νὰ γίνεи βοηθὸς χημικοῦ ἢ φαρμακοτεχνικός, ἴσως καὶ τὰ δύο, ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι θὰ ἔπρεπε νὰ κάνει τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα τὴ διαδρομὴ ὡς τὸ πανεπιστήμιο. Σκεφτόταν δυνατὰ γιὰ τὰ δρομολόγια τῶν πρωινῶν τρένων καὶ τῶν τρένων μὲ τὰ ὁποῖα θὰ γύριζε τὸ βράδυ (τῶν τοπικῶν τρένων, ποὺ πήγαιναν κι ἔρχονταν συχνὰ τίς καθημερινές)· σκεφτόταν τὴν περίπτωσι νὰ πηγαινοέρχεται μὲ τὸ αὐτοκίνητο, ἂν κατάφερνε ν'

ἀποφεύγει τις ὄρες αἰχμῆς. Μιλοῦσε φυσικὰ καὶ γιὰ τὴν ἐργένικη «σκήτη» καὶ γιὰ τὸ πίσω σπίτι, τὸ σπίτι πίσω ἀπὸ τὸ δικό του. Γιὰ τὶς βραδιῆς ποὺ θὰ ἀναβε κάρβουνα καὶ θὰ ἔψηνε, γιὰ τὶς βραδιῆς ποὺ θὰ βγαίναμε βόλτα στὴν πόλη, «ὅπως τώρα, μαζί σας βέβαια, μαζί σου». Μιλοῦσε γιὰ ὅλα αὐτὰ μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ, μὲ προσμονή, ποὺ τὴ θαύμαζα.

Δὲν σκεφτόταν ποτὲ νὰ φύγει; τὸν ρωτοῦσα. Ὁ Πίκα κουνοῦσε ἀρνητικὰ τὸ κεφάλι. «Γιατὶ νὰ φύγω», ἔλεγε, ἐδῶ ἤμασταν στὸ πράσινο, σαράντα λεπτά ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τοῦ κρατιδίου, εἴχαμε τὰ πάντα — κι ἀπαριθμοῦσε μερικὰ ἀκόμα πλεονεκτήματα ποὺ τὰ ἤξερα ἤδη.

Γιατὶ ἐγὼ ἤθελα νὰ φύγω. Ἦταν ἡ συνηθισμένη ὁρμὴ τῆς νιότης, ἡ λαχτάρα γιὰ ἐμπειρίες, ἡ ἔφταιγε αὐτὸ τὸ συγκεκριμένο μέρος, αὐτὸ εἰδικὰ τὸ σημεῖο τῆς γῆς, ὅπου ὁ ἀέρας εἶχε ἄλλη γεύση καὶ τὸ χιόνι ἄλλη ὕψη καὶ σύσταση. Ἐφταιγε ποὺ ἀνάμεσα σ' ἐμένα καὶ τὴν πόλη ὑψωνόταν ἕνας τοῖχος ἀόρατος, ἕνας τοῖχος ποὺ δὲν εἶχε σχέση μὲ τὴν περίφραξη τοῦ Βιομηχανικοῦ Πάρκου ἢ μὲ τὰ ὄρια τοῦ χιονιοῦ, ἀλλὰ μὲ κάποιον τρόπο συνδεόταν μαζί τους. Ἐνας τοῖχος ποὺ ὁ Πίκα δὲν τὸν ἔβλεπε, ἡ Σοφία δὲν τὸν ἔβλεπε — ἕνας τοῖχος ποὺ μ' ἐμπόδιζε νὰ «ἀνήκω», νὰ εἶμαι κι ἐγὼ μαζί τους, ὅσο κι ἂν τὸ ἤθελα — δὲν ὑπῆρχε μαγιά τῆς μπίρας ἰκανὴ νὰ μὲ βάλει στὴν παρέα τους, κι ἀργότερα γλίστρησα κι ἔπεσα, ἀνάμεσα τους ἤμουν ἀλλὰ δὲν μπόρεσα νὰ κρατηθῶ ἐκεῖ, ἔπεσα σ' ἕναν γκρεμό, σὲ μιὰν ἄβυσσο, μέσα ἀπὸ τὸ τρένο, ἐκεῖ ποὺ ἤμουν στριμωγμένη ἀνάμεσα στοὺς χαρτοφύλακες τῶν ὑπαλλήλων ποὺ πηγαινόρχονταν γιὰ δου-

λειά στὴν πρωτεύουσα. «Φοιτήτρια εἴστε;» μὲ ρώτησε κάποτε ἕνας, καὶ ὄχι, δὲν ἤμουν —

Κοιτάζω τὴν ξύλινη ταμπέλα τοῦ Ράντσου Σίλβερ. Δὲν εἶναι τόσο ψηλὰ κρεμασμένη ὅσο μᾶς φαινόταν ὅταν ἤμασταν παιδιά.